

Hyvinvointikertomus 2013 - 2016

Vesannon kunta

Sisällys

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI.....	2
Kertomuksen vastuutaho ja laatijat:	2
1 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI.....	2
1.1 VÄESTÖ.....	2
1.2 TALOUS.....	5
1.3 KOULUTUSTASO	8
1.4 LAPSET JA NUORET	8
1.5 IKÄIHMISET	10
1.6 KAIKKI IKÄRYHMÄT	11
1.7 TURVALLISUUS, ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ	12
1.8 TERVEYSPALVELUT	13
2 HYVINVOINTITIEDON JA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI.....	14
2.1 LAPSIPERHEET	14
2.1.1 Varhaiskasvatus.....	15
2.1.2 Koulutoimi	15
2.2 NUORET	15
2.2.1 Etsivä nuorisotyö.....	16
2.2.2 Työpaja.....	17
2.2.3 Vapaa-aikatoimi	17
2.3 SOSIAALITYÖ.....	18
2.3.1 Työllisyyden hoito	18
2.4 IKÄIHMISET	19
2.5 TERVEYSPALVELUT	20
OSA II TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU	21
HYVINVOINTISUUNNITELMA.....	21
OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY.....	23

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI

Kertomuksen vastuutaho ja laatijat:

Hyvinvointikertomuksen laadinnasta vastaa kunnan hyvinvointityöryhmä, johon kuuluvat kunnanjohtaja Pasi Lievonen, perusturvajohtaja Tarja Rossinen, hallinnollinen rehtori-sivistystoimenjohtaja Jaana Ruuskanen ja tekninen johtaja Juha Soininen.

Hyvinvointikertomuksen pääkäyttäjä on palveluohjaaja Miia Markkanen-Romo ja laadintaan ovat osallistuneet hallintosuunnittelija Eerika Korhonen-Pellikka ja hallinnollinen rehtori-sivistystoimenjohtaja Jaana Ruuskanen. Hyvinvointikertomusta on laadittu yhteistyössä hallintokuntien kesken. Terveystieteiden osuudet on saatu Kysterin palvelualuekertomuksesta 2015.

1 INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI

Kuntalain perusteella hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteidenlaki § 12 velvoittaa kuntaa seuraamaan asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia ja raportoimaan siitä sekä toteutetuista toimenpiteistä vuosittain valtuustolle. Tämän lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla, kun sosiaali- ja terveystieteiden palvelut siirtyvät itsehallintoalueille. Sote-uudistuksenkin jälkeen tehtävä kuuluu kunnille, koska hyvinvointi ja terveys ovat yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kuntien hoitamiin tehtäviin.

Hyvinvointikertomus on hyvinvointijohtamisen työväline. Se toimii strategiatyön sekä vuotuisen kuntasuunnittelun ja seurannan välineenä. Hyvinvoinnin mittaaminen on monimutkaista, sillä tutkijatkaan eivät ole yksimielisiä siitä, mitä hyvinvoinnilla tarkoitetaan. Yhtä mieltä ollaan kuitenkin siitä, että hyvinvointi on moniulotteinen käsite, joten sitä ei voi mitata yhdellä mittarilla. Vesannon hyvinvointikertomuksessa on käytetty lähteenä mm. tilastokeskuksen tilastoja, kouluterveyskyselyn tuloksia, kunnan tilinpäätöksiä vuosilta 2013–2015 sekä sähköisestä hyvinvointikertomuksesta saatuja indikaattoritietoja.

Suuri osa vesantolaisista voi hyvin tai jopa erinomaisesti. Tilastotietoa saadaan helpommin koottua ihmisen elämän haastavista tilanteista ja ongelmakohdista. Kunnan palveluiden näkökulmasta on tarpeellista havaita ne asiakkaat ja tilanteet, joissa kuntalainen eniten tarvitsee palvelujärjestelmän tukea.

1.1 VÄESTÖ

Vesannon asukasluku vuoden 2015 lopussa oli 2.189. Kunnan väestömäärän kehitys on ollut pitkään negatiivinen. Asukasluku on alentunut viimeisen 10 vuoden aikana 394 henkilöllä ja vuodesta 1985 alkaen vähennys on ollut 1197 henkilöä. Vesannon kunnan väestömäärä laskee edelleen, laskua on arvioitu olevan noin 13 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tähän vaikuttaa ennen kaikkea ikääntyvä väestö. Työikäisten osuus väestöstä on pienempi kuin vertailualueilla. Myös nettomuutto on negatiivista, koska Vesannolta muutetaan enemmän pois kuin sinne muuttaa ihmisiä.

Vesannolla väestön ikärakenne on Pohjois-Savon vanhusvoittoisin. Vuoden 2015 lopussa väestön keski-ikä on 52 vuotta. Yli 65-vuotiaiden osuus oli 36,7 % väestöstä. Vertailuna Pohjois-Savossa ikään-

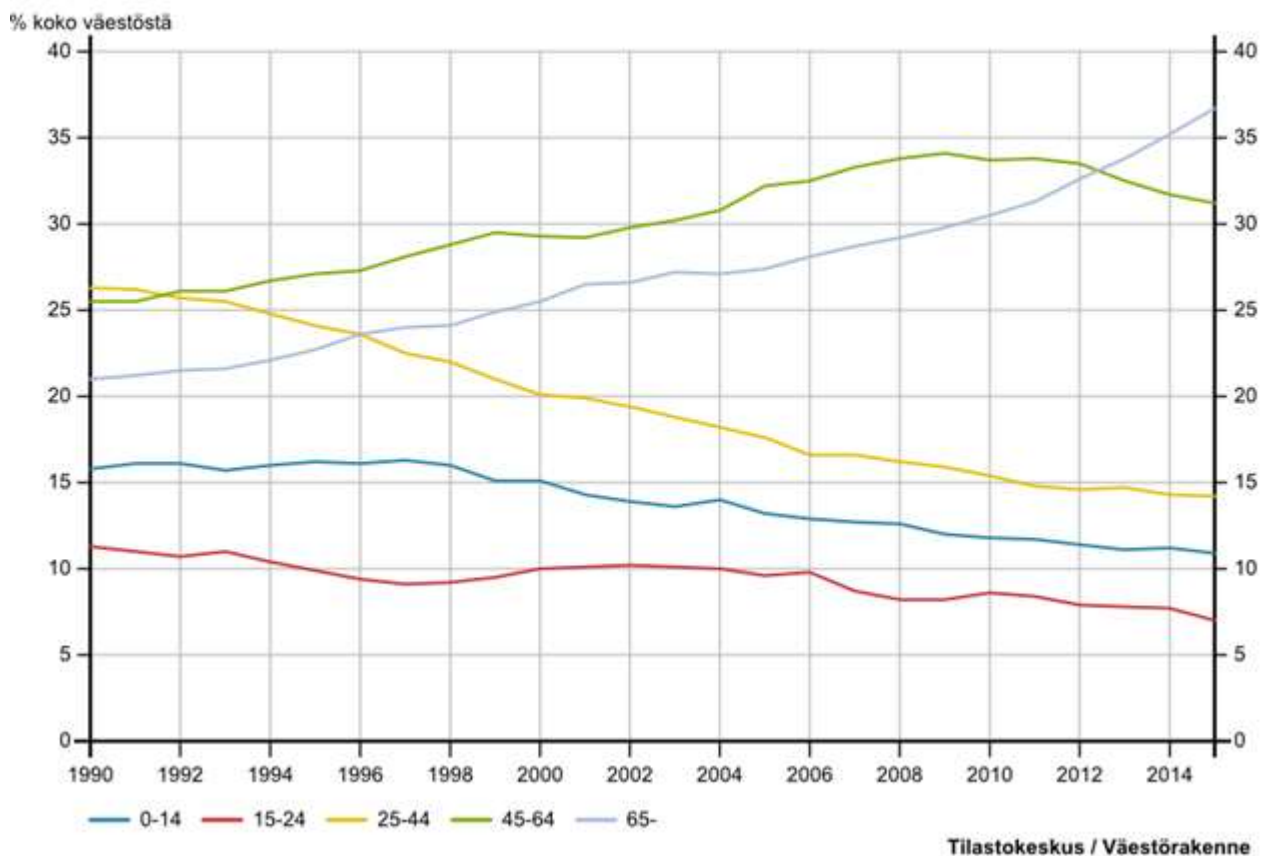
tyneiden osuus on 22,6 % ja koko maassa 20,5 %. Kaikkiaan eläkkeensaajia Vesannon kunnan väestöstä oli vuoden 2015 lopussa 47,5 % ja koko Pohjois-Savossa 31,4 %. Omaa eläkettä, eli vanhuus-, työkyvyttömyys-, osa-aika- tai maatalouden erityiseläkettä, saavien määrä 16 vuotta täyttäneistä oli 53 %, kun samaan aikaan Pohjois-Savossa 36,4 % samasta ikäryhmästä sai eläkettä ja koko maassa (Suomessa asuvat) 31,7 %. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on vakiintunut 60 ikävuoteen.

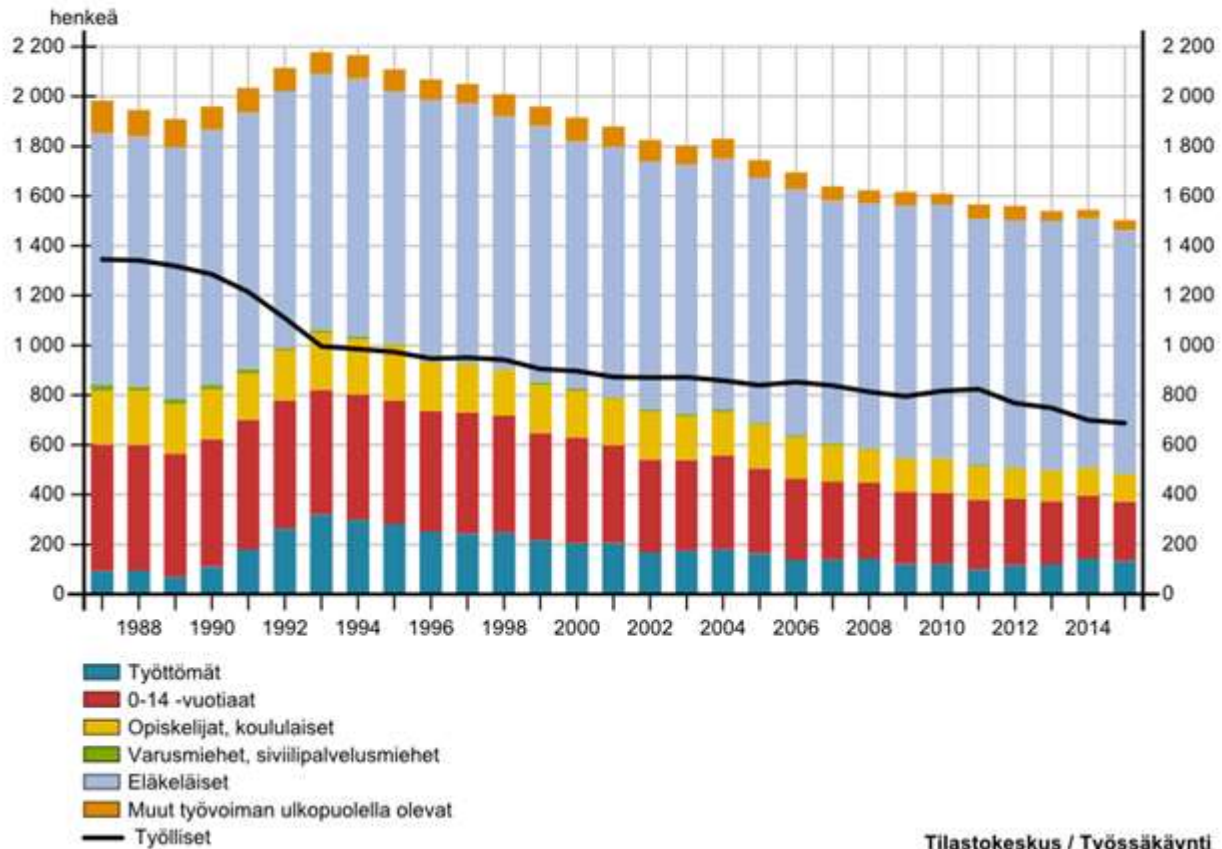
Ikärakenteella on suuri vaikutus mm. kunnan palvelutarjonnan suuntaamisessa: erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalitoimen menot ovat korkeat. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelulle on paljon tarvetta. Palveluja kuitenkin tarjotaan kuntalaisille lähellä ja palvelun saatavuus on hyvää.

Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä (vuonna 2011 31 % ja vuonna 2015 26 %) on samansuuruinen kuin vertailukunnissa, mutta pienempi kuin koko Pohjois-Savossa tai koko maassa. Lapsiperheiden osuus on lähtenyt laskuun viiden vuoden takaiseen arvoon nähden. Yksinhuoltajaperheitä on noin 20 % lapsiperheistä ja osuus on samaa luokkaa muiden Nilakan kuntien kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluja on kunnassa viime vuosien aikana lisätty ja näin ollen Vesannolla panostetaan myös lapsi- ja nuorisotyöhön.

Väestön ikärakenne 1990-2015

Vesanto

Väestö pääasiallisen toiminnan mukaan 1987-2015**Vesanto**

Vuoden 2016 loppuun tultaessa kunnan asukasluku oli 2148. Väestöllinen huoltosuhde, eli kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttäneitä on 100 työkäistä kohden, on Vesannolla 94,2. Väestöllinen huoltosuhde on noussut vuosittain noin neljä yksikköä. Vuonna 2013 väestöllinen huoltosuhde oli 82. Väestöllinen huoltosuhde on Pohjois-savon korkein. Sisä-Savon seutukunnassa se oli 81,1, Pohjois-Savossa 61,8 ja koko maassa 59,1. Väestöllinen huoltosuhde on noussut kaikilla vertailualueilla vuodesta 2015.

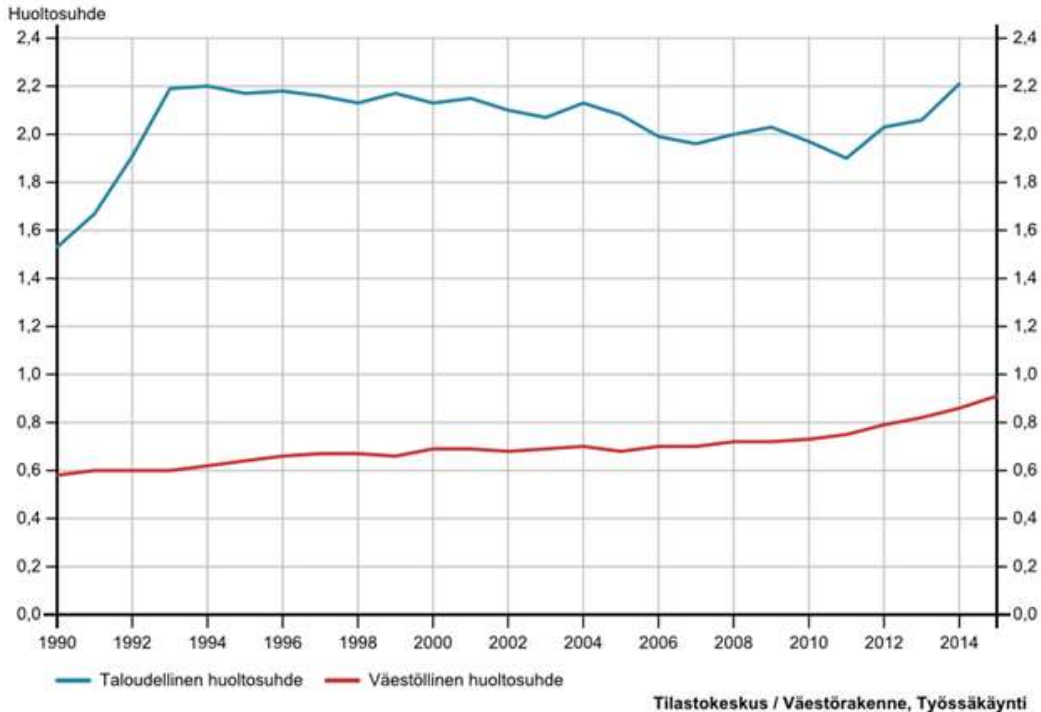

Väestö ikärakenteen mukaan ja väestöllinen huoltosuhde 31.12.2016

	henk.				%osuudet				
	Yht.	-14	15-64	65-	Yht.	-14	15-64	65-	Väestöllinen huoltosuhde
Vesanto	2148	238	1106	804	100	11,1	51,5	37,4	94,2
Sisä-Savo	14 359	1886	7927	4546	100	13,1	55,2	31,7	81,1
Pohjois-Savo	247 776	37 229	153 092	57 455	100	15,0	61,8	23,2	61,8
Koko maa	5 503 297	894 178	3 459 144	1 149 975	100	16,2	62,9	20,9	59,1

1.2 TALOUS

Heikko yleinen talustilanne on näkynyt Vesannon kunnassa siten, että valtionosuudet laskevat ja verotulot eivät kasva. Menojen kasvu pitäisi pystyä pitämään hallinnassa. Tämä on erittäin haasteellinen tehtävä. Kunnan toiminnan tehostamisella on kuitenkin mahdollista saavuttaa sellaisia menosäästöjä, että talous saadaan tasapainoon tulevina vuosina. Vuonna 2015 kunnan omavaraisuusaste oli 57,90 %, suhteellinen velkaantuneisuus 41,55 % ja velkamäärä asukasta kohden 2.669 euroa.

Taloudellinen ja väestöllinen huoltosuhde 1990-2015**Vesanto**

Vuoden 2015 alussa Vesannon väestöstä 15–64-vuotiaita oli 53,6 % eli noin 1203 henkilöä. Tämä nuorten, nuorten aikuisten ja aikuisten joukko kattaa yli puolet kunnan väestöstä. Tästä joukosta alueella asuvan työllisen työvoiman määrä oli vuoden 2014 lopussa 31,2 % eli n. 699 henkilöä. Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus vuonna 2014 oli 72,1 % ja työttömien osuus työvoimasta oli 17,1 %. Työllisyysaste oli 60,2 prosenttia. Yleinen työttömyysaste on ollut hienoisessa laskussa vuodesta 2014 alkaen, ollen vuonna 2016 13,4 prosenttia.

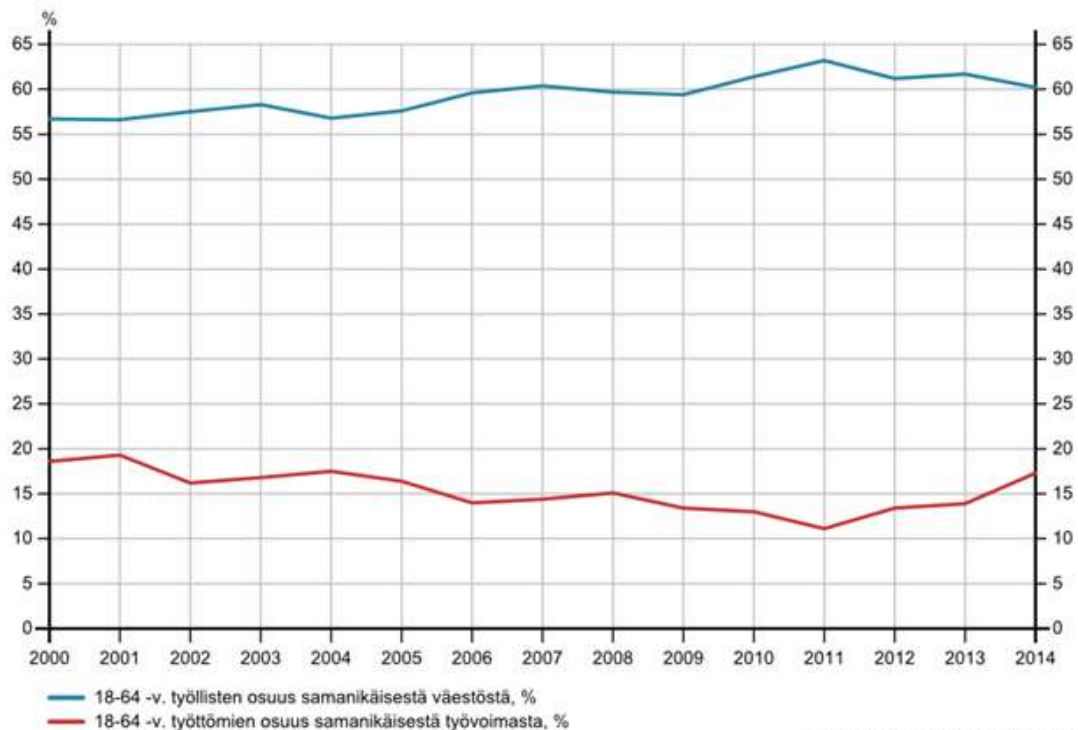
Taloudellinen huoltosuhde ilmoittaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on yhtä työllistä kohden. Kunnan taloudellinen huoltosuhde oli vuoden 2015 lopussa 2,18. Koko Pohjois-Savon taloudellinen huoltosuhde oli vuonna 2015 1,6 ja koko maan taloudellinen huoltosuhde oli 1,43.

Vesannolla pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut nousussa viimeisten viiden vuoden aikana, mutta samaan aikaan kaikkien työttömien määrä on kääntynyt hienoiseen laskuun. Vuoden 2016 lopussa valtaosa työttömistä työnhakijoista on 30–54-vuotiaita. Yli 55-vuotiaita työttömiä työnhakijoita kaikista työnhakijoista oli noin neljäsosa. Pitkäaikaistyöttömistä, eli yli 12 kk työttömänä olleista, puolestaan hieman yli puolet on yli 55-vuotiaita. Toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuus kaikista asukkaista on pienempi kuin vertailukunnissa ja -alueilla (paitsi Tervossa). Lisäksi toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuus on laskenut viiden vuoden takaisesta. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut noin prosentin luokkaa vuosina 2013–2015. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden osuus on 16,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä (vuonna 2015). Tästä mielenterveydellisten syiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on noin puolet. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan työssä olevat kokevat terveydentilansa paremmaksi kuin työttömät. Voidaan todeta, että työttömyydellä on vahva yhteys hyvinvoinnin vajeisiin.

Työttömyys- ja työllisyysaste 2000-2014

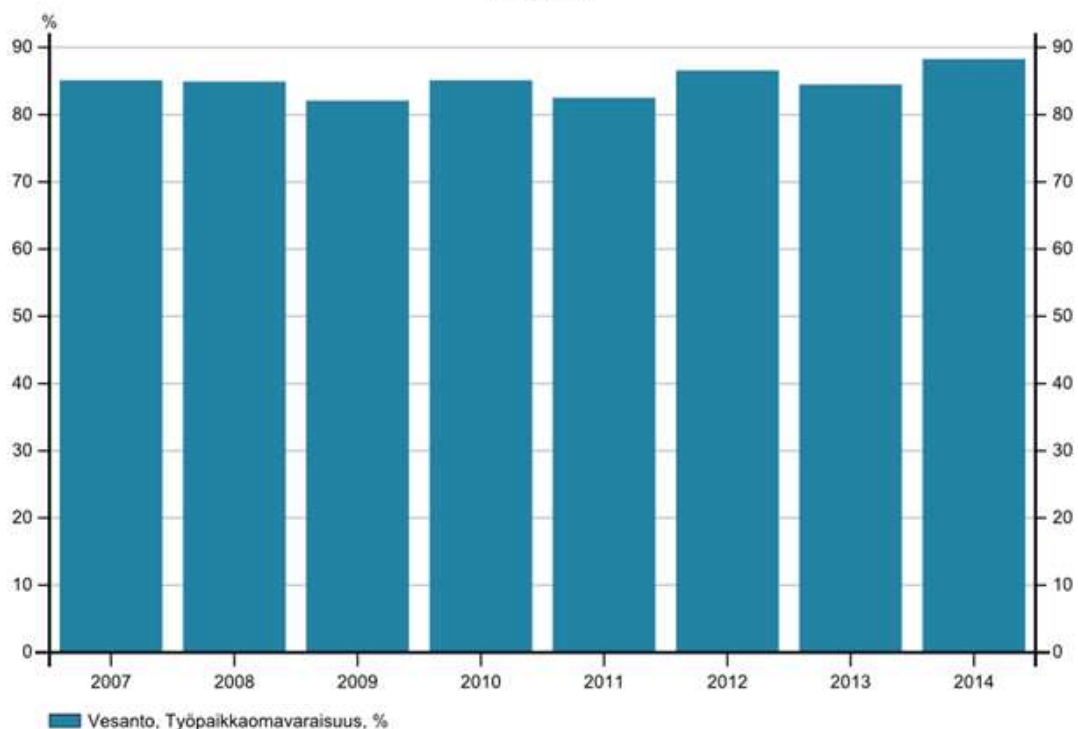
Vesanto

Tilastokeskus / Työssäkäynti

Työpaikkaomavaraisuus 2007-2014

Vesanto

Tilastokeskus / Työssäkäynti

1.3 KOULUTUSTASO

Vesannolla vähintään keskiasteen koulutuksen suorittaneita oli vuonna 2011 52,9 % ja korkeakoulutuksen suorittaneita 14 % väestöstä. Vuonna 2015 vastaavat luvut olivat keskiasteen koulutuksen suorittaneista 56,4 % ja korkea-asteen koulutuksen suorittaneista 15,1 %. Koulutustaso on kunnassa nousussa, mutta edelleen Vesannon keskiasteen koulutusaste on vertailukuntien matalin (Nilakan alue). Sen sijaan korkea-asteen koulutustaso on samaa luokkaa vertailukuntien kanssa (Nilakan alue).

Koulutustasomittainluku ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Luku kertoo, että vesantolaisten teoreettinen koulutusaika peruskoulun jälkeen on noin kaksi vuotta. Tähän voi vaikuttaa mm. se, että paikkakunnalla toisen asteen koulutusta tarjoaa lukio, ammatillista koulutustarjontaa paikkakunnalla ei ole.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan koulutus lisää edellytyksiä elää terveellisemmin. Ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa sekä niiden määrittäjissä ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Esimerkiksi diabeetikoista tai päivittäin tupakoivista yli puolet on suorittanut enintään perusasteen koulutuksen ja vain 10 % kuuluu korkea-asteen koulutuksen saaneiden ryhmään. Peruskoulun päättäneillä nuorilla erot terveystottumuksissa näkyvät myös nuoren oman koulutusvalinnan mukaan tarkasteltaessa. Ammattiin opiskelevilla esimerkiksi tupakointi ja humalajuominen ovat huomattavasti yleisempiä kuin lukiolaisilla ikätovereillaan, samaten epäterveelliset ruokatottumukset ja ylipaino. Koulutus ja erityisesti äitien koulutus näyttäisivät suojaavan lapsia pahoinvoinnilta. On tärkeää kuitenkin huomata, ettei matala koulutus tai sosiaalinen asema sellaisenaan ole selitys terveyserojen olemassaololle.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on huomattavasti suurempi Vesannolla kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Nuorisotyöttömyys 17–24-vuotiaiden ikäryhmässä oli vuoteen 2014 asti kasvussa, mutta nyt kääntynyt laskuun. Positiivisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18–24-vuotiaita ei ole. Myöskään päihdehuollon laitoshoidossa ei ole 15–24-vuotiaita vesantolaisia.

1.4 LAPSET JA NUORET

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuranta kuuluu kuntien lakisääteisiin tehtäviin. Tämän tiedon tulisi olla perusta lasten, nuorten ja perheiden palvelujen suunnittelulle ja kehittämiselle niin paikallisella, alueellisella kuin kansallisella tasolla. Tietoa saadaan monista lähteistä, kuten erilaisista potilas- ja asiakastietojärjestelmistä, rekistereistä ja tilastoista sekä lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perustuvista tiedonkeruista, kuten kouluterveyskyselyistä.

Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn avulla tavoitetaan merkittävän suuri joukko nuoria ja kyselyllä on keskeinen rooli korkeatasoisen tiedon tuottajana. Kansallisella ja paikallisella (koulutuksen järjestäjä, kunnat ja oppilaitokset) tasolla saadaan monipuolista ja kattavaa seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saannista ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Tieto auttaa suuntaamaan edistäviä ja ehkäiseviä toimia ja tuottaa vaikeutusten arvioinnin kannalta keskeistä tietoa, jota ei saada muista tietolähteistä. Tietoa voidaan hyödyntää päätöksenteossa alueellisesti, kunnallisesti ja oppilaitoskohtaisesti.

Vesannolla nuorten ikäluokat ovat pienet. Tästä syystä kouluterveyskyselyn tulokset eivät päivity suoraan hyvinvointikertomukseen.

Kahden vuoden välein tehtävään kyselyyn vastaavat Vesannolla peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijat. Hyvinvointikertomuksen aineistossa on vertailutietoa kouluterveyskyselyn vuosilta 2006, 2008, 2010, 2013, 2015. Tuloksista on nähtävissä myönteistä kehitystä nuorten hyvinvoinnissa.

Nuorten kuukausittainen humalajuominen ja alkoholin viikoittainen käyttö ovat vastauksissa vähentyneet, erityisesti lukiokäisissä. Vähentynyt on myös päivittäin tupakoivien määrä. Laittomia huumeita on yläkoululaisista kokeillut 11 % ja lukiolaisista 5 % viimeisimmässä kouluterveyskyselyssä. Netissä vietetty aika häiritsee vuorokausirytmää kolmanneksella lukiokäisistä vastaajista, kun peruskoululaisista näin arvioi vain 3 %. Arkisin yli 8 tunnin yöunia nukkuu 76 % peruskoululaisista ja lukiolaisista kaksi kolmasosaa. Hengästyttävän liikunnan harrastaminen on lisääntynyt oppilaiden keskuudessa tutkimusvuosina, samoin päivittäinen kouluruokailuun osallistuminen. Kuitenkin suuria eroja on siinä, onko ateriansa mukana kaikki aterian osat; pääruoka, salaatti, maito, leipä ja levite. Peruskoululaisista 42 % jätti jonkun osan nauttimatta ja lukiolaisista 70 % vuonna 2015. Lapsen kertoma "Olen syönyt koulussa." saattaa tarkoittaa siis hyvinkin eri asioita. Ylipainoisia nuorista oli vuoden 2015 kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulussa 27 % ja lukiossa 41 %.

Nuoret kokevat terveydentilansa hyväksi, vaikka niska- ja hartiakipuja ja päänsärkyä tuntee viikoittain moni vastaajista. Nuoret kokevat myös sosiaaliset suhteensa hyväksi ja heillä on ystäviä. Koulukiusattuna kokee olleensa vastaajista harva, mutta aikuisten puuttumattomuus kiusaamiseen kuitenkin as-karruttaa vastaajia. Yläkoululaisista 86 % ja lukiolaisista 67 % arvioi vuonna 2015, ettei kiusaamiseen ole puututtu koulun aikuisten toimesta. Kiusaamisen muodot ovat myös moninaistuneet, uutena kiusaamismuotona on kännykkä- ja nettikiusaaminen. Koulukiusaaminen rajoittuu yleensä koulu-aikaan, mutta netin tai puhelimen kautta kiusaava tavoittaa uhrinsa milloin vain. Tämä voi selittää oppilaiden koke-musta siitä, etteivät aikuiset puutu riittävästi. Yhtenäiskoulun KiVa -kartoituksessa oppilaat vastasivat väittämään "opettaja on ehkäissyt kiusaamista" 2,1 asteikolla 0-4. Samaisessa kartoituksessa suurin osa oppilaista kokee, että opettaja ei hyväksy kiusaamista, 3,3/4. Kouluterveyskyselyssä 2015 noin viidennes vesantolaisista nuorista ilmoitti kokeneensa joskus tai toistuvasti häiritsevää seksuaalista eh-dottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä.

Kouluterveyskyselyn perusteella työilmapiiri ja osallisuus ovat parantuneet Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa. Oppilaat kuitenkin kokivat, etteivät tule kuulluksi tai heidän mielipiteitään ei huomioida kou-lutyön kehittämisessä. Kuulluksi tulemiseen liittyy myös kokemus oikeudenmukaisuudesta. Vuoden 2010 peruskoululaisista 43 % mielestä opettajien kohtelu ei ole oikeudenmukaista, kun vuonna 2015 näin vastasi 34 %. Lukiolaisista näin arvioi yli puolet (55 %) vuonna 2010, kun vuonna 2015 luku oli vain 7 %. Oikeudenmukaisuuden kokemus on siis selkeästi parantunut. Yli puolet vastaajista arvioi, etteivät opettajat ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista; Yläkoululaisista 64 % ja lukiolaisista 55 % koki näin vuonna 2010 ja vuonna 2015 yläkoululaisista 61 % ja lukiolaisista 33 %. Kiireen tuntu ilmenee myös koulussa. Esimerkiksi lukiolaisista kiireisyyden koki opiskelua haittaavana noin puolet vuonna 2013. Koulutyön kuormittavuus ja koetut vaikeudet opiskeluissa ja kokeisiin valmistautumisessa näkyi myös vastaajien arvioissa.

Yhtenäiskoulun lukuisat hankkeet, kuten KiVa -koulu, Liikkuva koulu, kerhotoiminta, erityisopetuksen kehittäminen sekä erilaiset tietotekniikan hyödyntämiseen tähtäävät hankkeet ja Erasmus+ -hanke ovat lisänneet niin yhteisöllisyyttä kuin oppilaiden mahdollisuuksia osallistua erilaiseen toimintaan.

Taulukko 1: Vesannon Yhtenäiskoulun fyysiset työolot (Kouluterveyskysely 2015 ja 2010, Prosentti-
osuudet ovat keskiarvo kaikista 8. ja 9. lk:n ja lukion 1-2 vsk:n vastaajista kyseisinä vuosina.)

	(%)	2015	2010 (%)
Fyysisissä työoloissa puutteita		35	56
Huono ilmanvaihto/huoneilman ongelmat		34	56,5
Sopimaton lämpötila		40	56,5
Epämukavat työtuolit ja työpöydät		43,5	50
Koulutapaturma vuoden aikana		17,5	22,5

1.5 IKÄIHMISET

Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus on Vesannolla korkea, 88,5 prosenttia vuonna 2015. Yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä on 43 prosenttia. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa ja palveluasumisessa olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus on laskenut huomattavasti viiden vuoden takaisesta. Säännöllisen kotihoidon piirissä vuonna 2015 olleiden 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden määrä oli 18,8 prosenttia. Täyttä kansaneläkettä saavien yli 65-vuotiaiden osuus on suurempi kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Osuus on kuitenkin laskenut viiden vuoden takaisesta, mikä tarkoittaa sitä, että ikäihmisten pienituloisuus vähentyy kun he saavat myös ansioeläkettä. Toimeentulotukea saaneiden 65 vuotta täyttäneiden määrä on marginaalinen, alle 2 % väestöstä.

Pitkäaikaissairauksien osuus on suuri, joka ilmenee erityiskorvattavien lääkkeiden korkeana osuutena. Depressiolääkkeistä korvausta saaneiden 65 vuotta täyttäneiden määrä on nousussa, mutta samaa tasoa kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Dementiaindeksi on korkea kertoen siitä, että muistisairaita on paljon, mutta myös siitä, että paikkakunnalla on panostettu muistisairauksien havaitsemiseen varhaisessa vaiheessa.

Ikääntyessä alkaa esiintyä pitkäaikaissairauksia (esim. diabetes, sydän- ja verenkiertoelinten sairaudet, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet), vaikka yleensä ottaen nykypäivän ”hopeapanterit” ovat aktiivisimpia ja hyväkuntoisempia kuin aiemmin. Ikääntyminen lisää kuitenkin lääkärin vastaanottopalveluiden ja laboratorion, röntgenin ja fysioterapian palvelujen kysyntää. Myös akuuttihoidon ja kuntoutuspalvelujen ja erikoissairaanhoidon kysyntä kasvaa.

Työuran jo päättäneet ovat myös aktiivisia vapaa-ajan- ja kulttuuripalveluiden käyttäjiä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan sosiaalinen aktiivisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin sairauksiin kuten sydänsairauksiin ja masennukseen. Sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on myös pienempi kuolleisuuden ja pitkäaikaiseen laitoshoidon sijoittumisen riski kuin sosiaalisiin toimintoihin vähemmän osallistuvilla. Sosiaalista osallistumista käytetään usein yhtenä sosiaalisen pääoman mittarina.

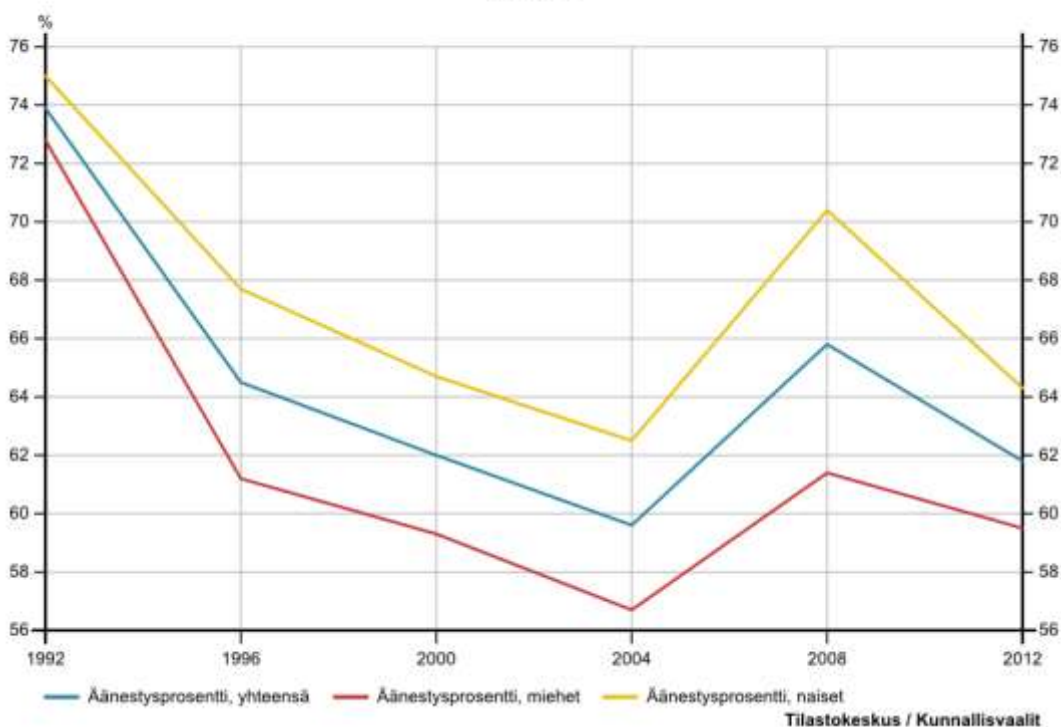
1.6 KAIKKI IKÄRYHMÄT

Gini-kertoimen perusteella väestön tulonjako on Vesannolla tasaisempaa kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Vuonna 2013 gini-kerroin oli 22,2 ja se on kääntynyt hienoiseen laskuun. Vuoteen 2015 tultaessa gini-kertoimen arvo oli 21,4. Mitä suuremman arvon gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi on tulonjako. Hyvin suurien tuloerojen katsotaan heikentävän sosiaalista yhteenkuuluvuutta, luottamusta ja liikkuvuutta, joiden heikkenemisellä on negatiivisia vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja talouteen. Hyvinvointia ja sen taloudellisia edellytyksiä ei synny ilman työtä. Vuonna 2015 toimeentulotukea sai 84 kotitaloutta.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste on korkeampi kuin vertailukunnissa ja -alueilla, mutta se on kuitenkin kääntynyt laskuun viiden vuoden takaisesta, ollen vuonna 2015 18,5. Kunnan yleinen pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa alueen väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle.

Yhteiskunnallisesta osallistumisesta kertova äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on Vesannolla suurempi kuin koko Pohjois-Savossa ja valtakunnallisesti, mutta samaa tasoa vertailukuntien kanssa. Alla on kuvattu Vesannon äänestysaktiivisuuden kehitys kuntavaaleissa vuosina 1992–2012.

Äänestysaktiivisuus kunnallisvaaleissa 1992-2012
Vesanto

Jokaiselle Suomen kunnalle on laskettu Kelan rekisteritietojen avulla indeksiluku, joka kertoo, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon (=100). Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen rekisterimuuttuun: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä. Sairastavuusindeksi on kolmen osaindeksin keskiarvo. Vesannolla Kelan sairastavuusindeksi oli vuonna 2015 135 eli koko maahan

verrattuna korkea. Indeksi on kääntynyt edellisistä vuosista laskuun, mutta on silti korkeampi kuin Nilakan alueen muilla kunnilla. Kansantautien esiintyvyyssindeksi oli vuonna 2015 138,6 (koko maan vertailuku 100). Kansantautien esiintyvyys kunnassa on korkeampi kuin maassa keskimäärin ja suurempaa kuin vertailukunnissa (Nilakka). Työikäisissä erityiskorvattavia lääkkeitä käyttävien osuus on kuitenkin ollut vähenevä.

TEAvisari on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatima työväline kunnille. TEAvisarin tulokset kuvaavat terveydenedistämistä ja elämäntapojen muuttamista eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Vesannolta perusopetuksen ja lukiokoulutuksen terveydenedistämistä on hyvällä tasolla. Pistemäärä 100 tarkoittaisi, että toiminta on kaikilta osin oletetun hyvän käytännön ja hyvän laadun mukaista, ja koulutoimen (perusopetus ja lukio) tulos on 83–86. Liikunnan (pistemäärä 50) ja ikääntyneiden palveluiden (pistemäärä 62) osalta terveydenedistämistä on parannettavaa. Kaikki osa-alueet huomioiden Vesannon kunnan tulos on 63.

1.7 TURVALLISUUS, ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ

Vesanto on maaseutumainen kunta, jossa suurin osa kuntalaisista asuu rivi- tai pientaloissa (93,7 % kaikista asutokunnista). Elämänmeno kunnassa näyttää kiireettömänä, luonnonläheisenä ja yhteisöllisenä. Asunnottomia kunnassa ei ole yhtään.

Vesannolla on turvallista asua ja elää. Poliisin tilastoon tuli Vesannolla vuonna 2016 96 rikosta, kun vuonna 2013 määrä oli 166. Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia on tehty huomattavasti vähemmän Vesannolla kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä on myös vähentynyt 45 % vuodesta 2013. Myös liikenneturvallisuuden vaarantamisia ja liikennerikkomuksia on vähemmän kuin vertailukunnissa Sisä-Savon ja Nilakan alueella. Lisäksi huumausainerikosten määrä on Vesannolla vähäinen.

Turvallisuuden edistämiseen kuuluu fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen liittyvät asiat, kuten liikenneturvallisuus, turvallinen ja esteetön ympäristö, tapaturmien ja vammojen ennaltaehkäisy, kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisy sekä osallisuuden parantaminen eri ikäryhmissä.

Liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja liikennerikkomukset ovat poliisin tilaston mukaan vähentyneet vuodesta 2013 alkaen. Kunnassa liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä on tehty viime vuosina, mm. rakentamalla hidasteita ja uusia kevyen liikenteen väyliä keskustan tiealueelle. Kuntaan on myös asetettu nopeusnäyttötaulut Keskustielle ja Koulutielle.

Tarkasteluvuosien aikana on kunnan kiinteistöissä toteutettu mittavia korjaustoimenpiteitä sekä laajoja peruskorjauksia (Liikuntahalli, Koulukeskus, Simola, Vesseli, Ruusuke). Uusia liikuntapaikkoja, kuten koulukeskuksen Ässä-kenttä, tekonurmikenttä ja frisbeegolfrata on rakennettu. Myös leikkikentän laitteistoa uusittiin kesäksi 2015. Omaehtoisen liikkumisen edistämiseksi liikuntapaikkoja ja -reittejä pidetään kunnassa, kuntosalin käyttöaika on vapautettu sähköisen kulunvalvonnan avulla ja yhdistykset, järjestöt ja kansalaisopisto saavat liikuntahallista toimintavuoroja edullisesti. Kuntalaisille tärkeitä virkistytymis- ja liikkumispaikkoja ovat myös vesistöt ja ympäröivä luonto metsineen.

Vapaa-aikatoimi osallistuu tapahtumien järjestämiseen. Esimerkiksi liikuntatoimi on järjestänyt talvikaudella kaksi kertaa kuussa uintiretkiä Viitasaarelle. Kunnassa on ollut myös erilaisia ohjelmallisia teema- viikkoja, mm. Vanhusten viikko ja Täydellinen liikuntaviikko. Tapahtumat pyritään pitämään ilmaisina tai edullisina osallistua.

Vesannolla on vireää yhdistys- ja järjestötoimintaa liikunnan, nuorison ja kulttuurin saralla sekä eri sairauksiin liittyvää potilasyhdistys- ja vertaistoimintaa. Yhdistysten toiminnalla on merkittävä rooli kunta-

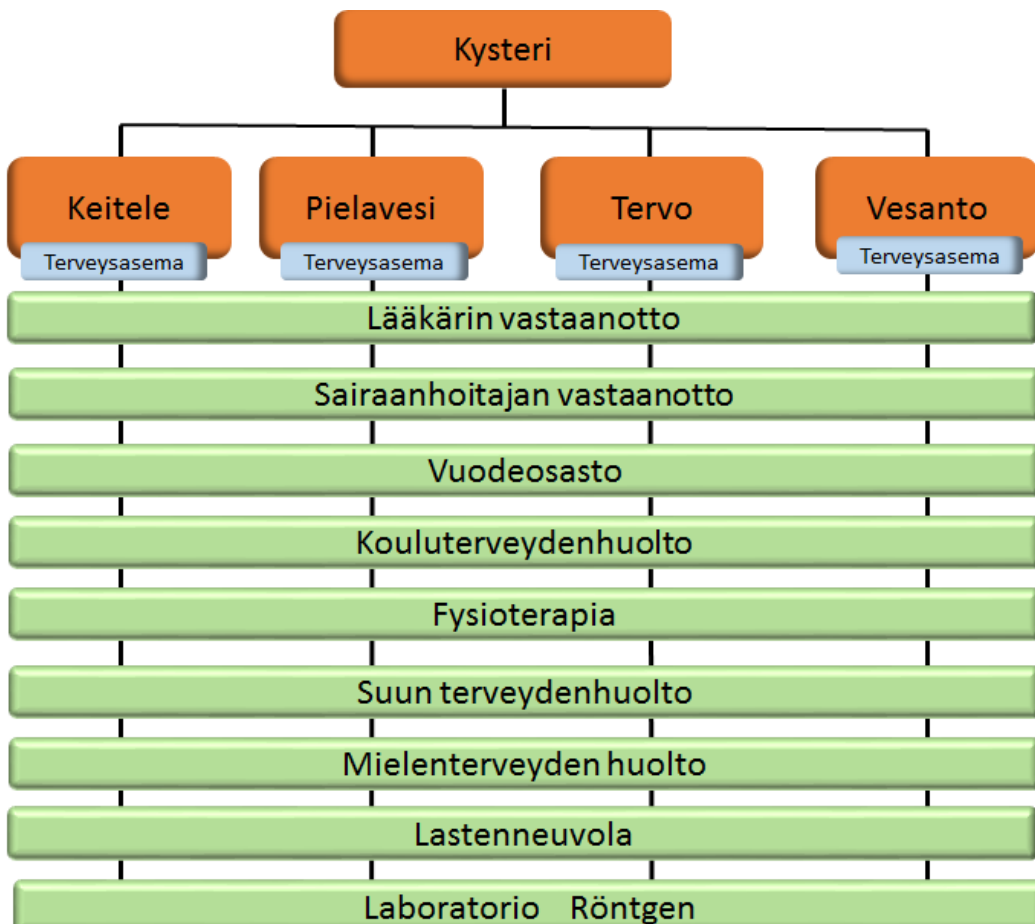

laisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vesannon Urheilijat on saanut viikkokisoilleen ja lentopallotoiminnalleen tunnustusta maakunnallisestikin. Järjestöt myös tekevät keskenään yhteistyötä, esimerkkinä vuonna 2016 aloitetut järjestöjen yhteiset kokoontumiset kerran kuussa jonkun teeman tai ohjelman puitteissa.

Sisä-Savon kansalaisopisto on järjestänyt monipuolisia ihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä opintoja, ja kursseja suunniteltaessa on otettu huomioon kuntalaisten tarpeet.

1.8 TERVEYSPALVELUT

Terveyspalvelut järjestää Nilakan kunnille Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon liikelaitos KYSTERI. Perustamissopimuksen 3 §:n mukaan liikelaitosjärjestelyn tarkoituksena on huolehtia Juankosken, Kaavin, Keiteleen, Leppävirran, Pielaveden, Rautavaaran, Tervon ja Vesannon kuntien väestön tarvitsemien lakisääteisten perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshoidon palvelujen sekä em. kuntien ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin erikseen yhteisesti sovittavien muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta. Keitele, Pielavesi, Tervo ja Vesanto muodostavat oman seudullisen Nilakan palveluyksikön. Työterveyshuollon palvelujen tuottamisesta on vastannut vuoteen 2016 saakka Soisal on työterveyshuollon liikelaitos. Ensihoidon palvelut järjestää sairaanhoitopiiri. Lisäksi kotisairaanhoidosta ja kuntien kotipalvelusta muodostettiin Kysterin toiminnan alkaessa kuntiin kotihoidon yksiköt.

Kysterin toiminta-ajatus on edistää alueen väestön terveyttä ja järjestää yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa tarpeellinen sairauksien hoito. Kysterin visiona on tarjota parasta perusterveydenhuoltoa. Kysterin strategian 7 keskeistä päämäärää ovat: väestön terveyden edistäminen, palvelujen tasapuolinen saatavuus, lähipalvelujen turvaaminen, tasapainoinen palvelurakenne, sujuvat palveluketjut, vetovoimainen toimintakulttuuri ja hallittu kustannuskehitys. Keskeisin toiminnan päämäärän Kysterissä on turvata lähipalvelujen saatavuus. Kysterissä tavoitteena on taata toimiva yhteydenottomahdollisuus terveydenhuoltoon ja hoidon tarpeen arvioon sekä pääsy terveydenhuollon ammattilaisen vastaanotolle hoitotakuulainsäädännön asettamien määräaikojen puitteissa. Hoitotakuu koskee kiireetöntä hoitoa. Kiireellinen potilaan tutkimus ja hoito toteutetaan sairauden edellyttämällä tavalla.

2 HYVINVOINTITIEDON JA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

2.1 LAPSIPERHEET

Lapsiperheitä on Vesannolla kuutisen sataa. Vuoden 2015 alussa 0-14-vuotiaita oli 11,2 % (n. 251 henkilöä).

Vesannon kunnassa on viime vuosina panostettu lapsiperheiden hyvinvointia tukeviin palveluihin, kuten mm. lapsiperheiden kotipalveluun ja vuosina 2010–2016 maksettuun lasten kotihoidontuen kuntalisään. Kuntalisän tarkoituksena oli palvella erityisesti alle 3-vuotiaiden kotona tapahtuvaa hoitoa ja tasata painetta kunnalliseen hoitoon. Lasten kotihoidon tuen kuntalisää sai vuonna 2013 38 henkilöä, vuonna 2014 32 henkilöä ja vuonna 2015 20 henkilöä. Lapsiperheiden kotipalvelua eli tukea arjen sujumiseen ja vanhempien jaksamiseen tarjotaan kaikille vesantolaisille lapsiperheille. Vuonna 2012 aloitettu palvelu tukee myös uudistuneen sosiaalihuoltolain tavoitetta madaltaa tuen hakemisen kynnystä järjestämällä sosiaalipalveluja muiden peruspalvelujen yhteydessä.

Lapsiperheet asuvat väljemmin kuin ennen. Lapsiperheiden toimeentulotukiasiakkuudet ja pienituloisuus olivat laskeneet kunnassa vuodesta 2011 alkaen, mutta kääntyneet vuonna 2015 nousuun. Lapsiperheiden hyvinvointiin on syytä myös jatkossakin kiinnittää erityistä huomiota ja huolehtia vanhempien hyvinvoinnin tukemisesta.

Lastensuojelun avohuollon tehostamista on jatkettu. Vuonna 2014 asiakaspalvelujen ostoja on kuitenkin jouduttu lisäämään, koska lastensuojelun sijaishuollon tarve on lisääntynyt. Lastensuojelutarpeiden selvitykset on tehty määräajassa (kolme kuukautta). Avohuollon tukitoimenpiteinä on järjestetty kotipalvelun lisäksi tukiperhepalveluja, tuettua asumista aikuistuville nuorille sekä avustettu harrastuksissa. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja järjestetään uuden sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä hoitoa ja tukea tarvitseville asiakkaille.

Nilakan kuntien yhteisen perheneuvolan palvelujen saatavuus on hyvällä tasolla ja perheneuvola on pystynyt vastaamaan olemassa oleviin tarpeisiin nopeasti. Perheneuvolapalveluiden tarkoituksena on luoda edellytykset lasten turvallisille kasvuoloille sekä lisätä perheiden ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia. Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja perheiden myönteistä kehitystä järjestämällä ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua. Palveluun ohjaututaan erikoissairaanhoidon läheteellä tai omasta aktiivisuudesta ilman lähetettä. Toiminta on vakiintunut ennaltaehkäisevänä, varhaisen tuen perhepalveluna. Esimerkiksi yhtenä toiminnanmuotona on ollut vertaistukiryhmä alakouluikäisten lasten vanhemmille yli diagnoosirajojen. Vuonna 2013 varhaiskasvatuksen piirissä olleille perheille on pidetty ns. Muksu-oppi-iltoja.

2.1.1 Varhaiskasvatus

Päivähoitopalvelua kunta tarjoaa päiväkoti Esikossa, ryhmäperhepäiväkoti Vesselissä sekä perhepäivähoitajilla. Vesannolla 0-7 -vuotiaita on 122 lasta vuonna 2015 ja vuonna 2016 113 lasta. Uusi varhaiskasvatuslaki ja laki esiopetuksen velvoittavuudesta tulivat voimaan 1.8.2015. Varhaiskasvatusasetuksen mukainen ryhmäkoko on 1 aikuinen kahdeksaa lasta kohden. Vesannon kunta päätti pitää aiemman suhdeluvun päiväkotiryhmissä ennallaan ollen 1 aikuinen seitsemää lasta kohden. Uusi päiväkoti otettiin käyttöön 1.8.2016, jonka jälkeen kunta pystyy tarjoamaan päiväkotipalveluja kaikille varhaiskasvatuksen piiriin kuuluville.

Varhaiskasvatuksessa tehdään monialaista yhteistyötä sosiaalitoimen, neuvolan, perheneuvolan, erityisopetuksen ja puhe- ja toimintaterapian kanssa. Painopiste on erityisesti ennaltaehkäisevässä työssä sekä yhteistyössä Nilakan kuntien kanssa. Tästä esimerkkinä yhteiset linjaukset kasvun ja oppimisen tuen kehittämiseksi. Erityislastentarhanopettajan palvelua ostetaan Rautalammin kunnalta 1 pv/vko. Kysterin tuottamat lasten puhe- ja toimintaterapian vastaanotot ovat Pielavedellä, mutta Kelan maksama lasten puhe- ja toimintaterapia järjestetään pääosin päiväkodilla. Tämä helpottaa työssäkäyviä vanhempia.

2.1.2 Koulutoimi

Vesannon yhtenäiskoulu antaa perusopetusta vuosiluokilla 1-9 ja lukio-opetusta. Ammatilliseen koulutukseen on hakeuduttava muille paikkakunnille. Koulu on pieni, joten oppilaat ja opettajat tuntevat toisensa hyvin. Uudet opetussuunnitelmat on otettu käyttöön 1.8.2016 alkaen asteittain ja niiden myötä oppilaiden osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät.

Oppilashuoltotyö kohdentuu erityisesti oppilaiden terveyden ja turvallisuuden varmistamiseen. Oppilashuollon laaja-alainen ohjausryhmä on Nilakan kuntien yhteinen ja lisäksi koulussa toimii oma yhteisöllinen oppilashuolto. Koulukuraattoripalvelut saadaan sopimuksen mukaisesti Keiteleen kunnasta (2 pv/vko) ja koulupsykologipalvelut on hankittu osin virtuaalisesti. Koulun oppilashuolto tekee tiivistä yhteistyötä niin terveydenhuollon kuin perusturvankin kanssa. Edellisten lisäksi pari kertaa vuodessa koostuu laajennettu oppilashuoltotyöryhmä, jossa ovat mukana koulun oppilashuoltotyöryhmän jäsenten lisäksi nuorten parissa toimivat yhteistyökumppanit sekä vanhempaintoimikuntien edustajat.

Kesällä ja syksyllä 2016 ilmennyt sisäilmaongelma ja sen selvittäminen on näkynyt koulun arjessa lukuvuonna 2016 - 2017 erityisen paljon.

2.2 NUORET

Vesannon ensimmäinen lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma vuosille 2011–2015 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 12.9.2011 / 40 § ja nykyistä "Lapsi- ja nuorisoystävällinen Vesanto 2015–2020" -ohjelmaa on päivitetty vuosien 2014–2015 aikana. Työssä on ollut mukana varhaiskasvatus, koulutoimi, sosiaalityö/perusturva, työpaja, nuorisotyö, etsivät nuorisotyö, perheneuvola, neuvola, kouluterveydenhoito sekä mielenterveysyö. Valtakunnallisessa valtioneuvoston hyväksymässä lapsi- ja nuorisopoliittikan kehittämishjelmassa (2012–2015) on määritelty lapsi- ja nuorisotyön tavoitteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Näitä tavoitteita ovat: hyvinvointi ja turvallisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus, viihtyvyys ja toimeliaisuus, innostavuus ja onnistumisen kokemukset, näköaloja tulevaisuuteen.

Vesannolla nuorisotyö pyrkii mukautumaan nuoren vaihtuviin elämäntilanteisiin ja ikätasoon sovittamalla toiminnan ja palvelut yksilöllisiksi ja tarkoitukseen vastaaviksi. Työn joustavuus mahdollistaa sen, että esille nouseviin tarpeisiin ja haasteisiin pystytään vastaamaan hyvinkin ripeästi. Nuorisotyö ”kulkee

rinnalla” kautta linjan, alkaen alakouluikäisten kanssa tehtävästä työstä ja jatkuen aina siihen saakka kun nuoret muuttavat paikkakunnalta ja/tai hakeutuvat työ- ja opiskeluelämään muualle. Pääpainopiste on noin 13–23-vuotiaiden kanssa tehtävässä työssä ja näkyvimpänä nuorisotyön muotona viikonloppuiltojen yökahvilatoiminta.

Nuorten parissa työskentelevät ovat ottaneet uusia työmuotoja käyttöön, joilla nuoria tavoitetaan reaaliaikaisemmin. Verkkonuorisotyötä ja muita sosiaalisen median työkanavia käyttävät mm. etsivä nuorisotyöntekijä, koulukuraattori, opo ja nuoriso-ohjaaja. Nuoriso-ohjaaja toimii tarvittaessa tukihenkilönä aikuistuvilla nuorilla.

Nuorisolain mukainen yhteistyöryhmä (Noppi) kokoontuu kaksi kertaa vuodessa pohtimaan eri yhteistyötahojen mahdollisuuksia parantaa nuorten elinolosuhteita ja nuorille tarjottavia palveluja. Työryhmään kuuluu kunnan oman organisaation eri viranhaltijoita sekä sivistys- ja perusturvalautakuntien puheenjohtajat ja yhteistyötahojen edustajia.

2.2.1 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on tarkoitettu avuksi ja tueksi kaikille pulmallisessa tilanteessa oleville nuorille. Yhdessä nuorten kanssa etsitään oikeat keinot ja tahot tilanteen ratkaisemiseksi. Lainpuitteissa etsivälle tulee ilmoitus nuoresta, jolla on jäänyt joko toisen asteen opinnot tai varusmiespalvelus kesken. Työskentely etsivän kanssa on kuitenkin vapaaehtoista. Etsivä nuorisotyö kuuluu kaikille 15–29-vuotiaille vesantolaisille nuorille.

Työmenetelminä etsivässä työssä ovat yksilö- ja ryhmäohjaus, keskustelut, toiminnalliset menetelmät, palveluohjaus, vierailut ja tutustumiskäynnit sekä ohjaus ja neuvonta. Etsivä nuorisotyöntekijä on lisännyt läsnäoloa Facebookissa ilta-aikaan. Tämä on ollut usean nuoren kohdalla selkeästi toimiva ja hyvä tapa kontaktin luomiseen ja asiakas suhteen ylläpitoon. Hyvin monella etsivän nuorisotyön asiakkaalla vuorokausirytmä on sekaisin ja näitä nuoria ei useinkaan palvele ns. toimistotyöaika. Näille nuorille on järjestetty mahdollisuus tavata etsivää ilta-aikaan. Myös tästä on ollut hyviä ja toimivia kokemuksia. Pääpaino etsivässä työssä Vesannolla on yksilötyöskentelyssä ja palveluohjauksessa.

Vesannolla etsivä nuorisotyön työtilat ovat Vesannon nuorten Yökahvilalla. Etsivä on työskennellyt ko. aikana etsivän työtilojen lisäksi mm. Vesannon työpajalla, kouluissa, nuorten kodeissa, harrasteissa, työpaikoilla, yhteistyökumppaneiden tiloissa sekä kahviloissa. Etsivässä työssä Vesannolla on pyritty toimimaan yhä enemmän ja enemmän toimiston ulkopuolella ja etenkin nuorten kodit ovat olleet nuorille luontevia paikkoja tavata etsivää. Myös nuorisotyöntiloja on pyritty hyödyntämään aina mahdollisuuksien mukaan, jolloin keskusteluita käydään tekemisen lomassa.

Etsivässä nuorisotyössä tehdään Vesannolla tiivistä moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kesken. Tärkeimmät yhteistyötahot ovat Vesannon työpaja, sosiaalitoimi, mielenterveystoimisto, TE-toimisto, TYP-verkosto, kunnan ja seurakunnan nuorisotyö, koulujen opettajat, opinto-ohjaajat, kuraattori, terveydenhoitaja, nuorten vanhemmat, seurakunnan diakoniatyö, perheneuvola, naapurikuntien etsivät, rittäjät, Kela sekä terveydenhuolto ja velkaneuvonta. Moniammatillisen verkoston toimijat ovat tärkeitä nuoren kokonaisvaltaisen palveluohjauksen ja hyvinvoinnin kannalta. Vesannolla nuoria ohjautuu etsivän työn piiriin eniten sosiaalitoimen, työpajan ja nuoren oman yhteydenoton kautta.

Etsivä nuorisotyöntekijä osallistuu mm. Nuorten hankkeiden ohjausryhmään, Vesannon kunnan nuorten ohjaus- ja palveluverkostoon, Sosiaalisen työllistämisen laadunarviointiin, Vesannon Yhtenäiskoulun laajennettuun oppilashuoltoryhmään, Vesannon kunnan kutsuntoihin, ABI-tuntien ohjaamiseen Vesannon lukiossa, teematuntien ohjaamiseen ja viikoittaisiin vierailuihin Vesannon yhtenäiskoulussa sekä erilaisiin alueellisiin ja valtakunnallisiin teemapäiviin ja teematapahtumiin. Etsivä nuorisotyö yhdessä nuorten työpajahankkeen kanssa järjestää pari kertaa vuodessa nuorille virkistysretken, joihin

on kuulunut ruokailun ohessa mm. keilausta, elokuvia, kartingia ja mönkijäajelua. Etsivä vieraillee myös muutaman kerran vuodessa Yökahvilan tiloissa järjestettävissä nuorten illoissa.

2.2.2 Työpaja

Työpaja tarjoaa työllistymis- ja harjoittelumahdollisuuksia nuorille työttömille sekä pitkäaikaistyöttömille ikään katsomatta. Lisäksi työpajalla järjestetään toimintaa mm. mt-kuntoutujille sekä siviili- tai yhdyskuntapalvelua suorittaville. Työpajan työllistämispalvelut on tarkoitettu ensisijaisesti vesantolaisille, mutta myös Tervon kunta voi ostaa työllistämispalveluita tarvittaessa. Yksilövalmentaja on pajalla ensisijaisesti nuoria varten. Yksilövalmentajan kanssa nuoret voivat pohtia omia koulutus- ja työllistymispolkujaan sekä harjoitella elämönhallintataitoja. Yksilövalmentaja tekee yhdessä nuorten kanssa jokaiselle yksilölliset suunnitelmat pajajakson ajalle sekä seuraa ja arvioi niiden toteutumista. Yksilövalmentaja voi toimia tukena nuorelle haastavissa elämäntilanteissa.

Työpajaohjaaja toimii pajalla työvalmennustehtävissä. Työpajatoiminnan tavoitteena Vesannolla on syrjäytymisen ehkäisy, osallisuuden ja elämönhallinnan vahvistaminen sekä työttömyyden vähentäminen. Työpajan toiminnassa painottuu toiminnallisuus sekä uusien kokemusten ja taitojen hankkiminen esim. osallistumalla kuntalaisille tarjottavien palveluiden tuottamiseen.

Pajalla olevien nuorten tämänhetkinen vointi on huolestuttava ja kuntouttavan työtoiminnan sopimukset tuntuvat osittain olevan liian vaativia. Myös osalle etsivän työn piirissä oleville nuorille kuntouttavan työtoiminnan sopimukset ovat tuntuneet liian raskaille sopimuksen kolmen kuukauden aloitusjakson vuoksi. Pajasopimus ei taas tunnu nuorista mieluisalta ilman rahallista korvausta. Vuoden 2016 alusta muutimme starttipajan toimintaa vieläkin matalamman kynnyksen toiminnaksi. Kuntouttavaa työtoiminnan sopimusta ei enää käytetä starttipajatoiminnasta puhuttaessa, vaan työpajan omaa pajasopimusta. Pajasopimusta muutetaan niin, että osallistumispäivältä saa rahallista korvausta 9 € oman työmarkkina- tai toimeentulotuen lisäksi kunnan sosiaalityön rahoista. Pajasopimus voidaan tehdä kahdesta viikosta eteenpäin.

Yksityisille asiakkaille työtoimintana on tarjottu remontointia ja puutöitä (jätekatokset, istutuslaatikot, kukkalaatikot, erilaisia portaita ja rappusia, laiturit, linnunpöntöt, huonekalujen korjaustyöt). Myös pajan ulkopuolisina työtehtävinä kiinteistöhoitotyöt (metsän raivaus työt, risusavotat, halkosavotat, lammasaidan teko, pihamaiden siistimistyöt, nurmikon leikkuut, puiden kaadot, pensaiden leikkaukset, muutot, kotipalvelua avustavat työt esim. sänkyjen siirtoa ja apuvälineiden laittoa). Vesannon Vanhusten ja vammaisten tukiyhdistyksen Vesakodin remontista saimme maalattavaksi ulkopaneelia satoja metrejä.

2.2.3 Vapaa-aikatoimi

Sivistystoimessa tarjotaan monenlaisia erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja palveluja myös kulttuurin, kirjaston, kansalaisopiston sekä liikunnan alalta. Kunnan kulttuuritoimi järjestää yksin ja yhdessä eri järjestöjen tai koulutoimen kanssa kulttuurielämyksiä lapsille ja nuorille. Vuosittaiseen ohjelmaan kuuluvat teatteriesitykset tai konsertit eri-ikäisille. Kirjasto on lapsille ja nuorille tärkeä kohtaamispaikka, jossa on mahdollisuus kirjojen lainaamisen lisäksi lukea lehtiä, käyttää tietokoneita sekä lainata liikuntavälineitä.

Sisä-Savon kansalaisopisto palvelee vesantolaisia ja järjestää myös erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua kurssitoimintaa varsinkin musiikin ja taiteen aloilta. Lapset ja nuoret ovat tervetulleita myös kaikenikäisille tarkoitettuun opetukseen. Suuri osa kansalaisopiston opiskelijoista onkin lapsia ja nuoria.

Liikuntatoimi ylläpitää liikuntapaikkoja, joita lapset ja nuoret myös aktiivisesti käyttävät. Koulukeskuksen läheisyydessä olevat liikuntapaikat ja urheilukenttä ovat aktiivisessa käytössä. Liikuntatoimi järjestää

myös yksin ja yhdessä eri järjestöjen kanssa liikunnallista toimintaa ja tukee urheiluseurojen työtä taloudellisesti.

Myös seurakunnat ja järjestöt tarjoavat lapsille ja nuorille monipuolisesti harrastusmahdollisuuksia.

2.3 SOSIAALITYÖ

Sosiaalityö sisältää lastensuojelun, muut perheiden palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Sosiaalityön tarkoituksena on edistää ja ylläpitää kuntalaisten sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä järjestämällä tarkoituksenmukaiset sosiaalihuollon palvelut oikea-aikaisesti käytettävissä olevilla resursseilla. Tavoitteena on palvelujen suunnitelmallisuus, varhainen puuttuminen sekä asiakkaiden yksilöllinen neuvonta ja ohjaus. Ennaltaehkäisevien palveluiden tärkeys ja oikea-aikaisuus korostuu entisestään. Lapsiperheiden kotipalvelulla ja tukiperhe- ja henkilötoiminnalla pyritään ehkäisemään lasten, nuorten ja perheiden ongelmia.

Mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuuluu ostettu palveluasuminen, avohuollon mielenterveys- ja päihdetyö (sosiaaliohjaaja) sekä päivätoiminta. Sosiaaliohjaaja toteuttaa kotiin vietäviä mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä viriketoimintaa yhteistyössä seurakunnan ja toimintakeskuksen kanssa. Kotiin vietävä mielenterveys- ja päihdepalvelu on otettu hyvin vastaan. Vesannolla tarve näyttäytyy suurempana kuin yksi päivä viikossa. Sosiaaliohjaajan työpanosta myydään muihin Nilakan kuntiin (Pielavesi 2pv/vko, Keitele 1pv/vko ja Tervo 1pv/vko). Vuoden 2016 alusta alkaen palkattu palveluohjaaja osallistuu ja jakaa sosiaaliohjaajan työtä mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Sosiaalityön osalta mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden kesken on ajankohtaista myös jatkossa.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa säädetään aikuis- ja perhetyön palvelutarpeen selvitysten ja päätösten tekemisestä. Palvelutarpeen arvioita on tehty lapsille, aikuisille ja ikäihmisille. Sosiaalihuoltolain alaiset selvitykset ja päätöksen tekee sosiaalityöntekijä.

Toimeentuloturvaan kuuluvat toimeentulotuki (perus-, täydentävä- ja ehkäisevä toimeentulotuki), kuntouttava työtoiminta ja työmarkkinatuen kuntaosuus. Työttömyysturvan suurempi rahoitusvastuu siirtyi kunnille vuonna 2015. Kunnat rahoittavat 50 prosenttia 300–999 päivää työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta. Yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden kohdalla kuntien rahoitusosuus nousee 70 prosenttiin. Vuonna 2016 työmarkkinatuen kuntaosuus oli vuositasolla 124 563 € eli kuukaudessa 10 000 euron luokkaa.

Yhtenäinen menettely toimeentulotuen myöntämisessä Nilakan kuntien alueella on kehittymässä ja syksyn 2014 aikana päivitetyn toimeentulotukiohjeistuksen käytäntöön saattamista on jatkettu. Perustoimeentulotuki siirtyi Kelalle vuoden 2017 alusta alkaen.

2.3.1 Työllisyyden hoito

Perusturvaan on palkattu 1.1.2016 palveluohjaaja, joka vastaa työllisyysasioiden hoidosta. Palveluohjaajan tehtäviin kuuluu lakisääteinen työllistymistä edistävän yhteistoiminnan (TYP-laki) mukaisten velvoitteiden hoitaminen yhteistyössä lisälmen TYP-verkoston kanssa. TYP-palvelu on kuntavetoista. TE-toimesta Vesannolle on nimetty oma asiantuntija, jonka kanssa palveluohjaaja tapaa asiakkaita keskimäärin 1krt/kk. Tarpeen vaatiessa monialaiseen ryhmään on pyydetty mukaan muita yhteistyötahoja (esim. Kelan oma TYP-virkailija, terveydenhuolto, etsivä nuorisotyö, työpajan edustaja). TYP:ssä asiakkaan seuranta-, ohjaus- ja neuvontavastuu määritellään selkeästi virkailijalle sen mukaan, kenen palveluita asiakas tarvitsee tai kenen ohjauksesta asiakas hyötyy. TYP-toiminta käyttää omaa sähköistä TYP-järjestelmää, johon asiakkaat kirjataan ja jonka kautta monialaisen tiimin työntekijät voivat seurata

asiakkaan etenemistä prosessissa. Erityishuomio TYP-työssä on alle 30-vuotiaissa nuorissa. Kunta on myös mukana Nilakan ja Iisalmen seudun ETAPPI työllisyyspalvelut-hankeessa, jossa tavoitteena on saada pitkäaikaistyöttömiä työhön, koulutukseen tai muuhun työllistävään toimintaan sekä maakunnallisessa Nuoret Duuniin -hankeessa.

2.4 IKÄIHMISET

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat antaneet laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Laatusuositus samoin kuin vanhustalolaki korostaa mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista, oikea-aikaisia ja monipuoliseen palvelujen tarpeen selvittämiseen perustuvia palveluja, palvelurakenteen muutosta avopalvelujen suuntaan, tarkoituksenmukaista henkilöstön määrää ja osaamista sekä johtamista. Terve ikääntyminen mahdollistaa osaltaan iäkkäiden täysivaltaisen osallistumisen yhteiskunnassa, parantaa heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaa suoraan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen. Edellä mainituilla on vaikutusta myös julkisen talouden kestäväydelle.

Taulukko 2: Valtakunnalliset tavoitteet 75 vuotta täyttäneillä henkilöillä; vastaavan ikäisestä väestöstä (suluissa Vesanto vuonna 2015)

Kotona asuu	91–92 %	(88,5 %)
Säännöllisen kotihoidon piirissä	13–14 %	(18,8 %)
Omaishoidon tuen asiakkaat	6-7 %	(6,3 %)
Tehostetun asumispalvelun asiakkaat	6-7 %	(7,9 %)
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa	2-3 %	(3,4 %)

Kotisairaanhoidon siirtyä vuonna 2012 kunnan toiminnaksi. Yhdistetty kotihoito on tehokkaammin pystynyt tuottamaan ikääntyneiden hyvinvointia lisääviä palveluita. Viimeisten vuosien aikana yli 75 vuotta täyttäneiden kotihoidon asiakkaiden määrä on kasvanut. Kotihoidon kuntohoitaja tuottaa ryhmä- ja yksilöohjauksia, joiden tarkoituksena on tukea ikäihmisten kotona selviytymistä ja toimintakykyä. Päiväkeskusryhmiä on toiminut 2, joista toinen on suunnattu muistisairaille. Lisäksi järjestöjen kanssa yhteistyössä järjestetään mm. ulkoilupäiviä ja virkistystapahtumia.

Vesannon kunta on myöntänyt omaishoitajille vapaapäiviä yli valtakunnallisten suositusten sekä turvannut niiden joustavan ja yksilökohtaisen järjestämisen. Lisäksi kunnan kotihoidolla on pitkät perinteet muistisairauksien hoidossa ja seurannassa.

Vanhusten ryhmäkoti Vesakoti III otettiin käyttöön maaliskuussa 2015. Omien asuntojen lisäksi ryhmäkotiin kuuluvat yhteiset oleskelu-, ruokailu- ja saunatilat. Tarvittaessa ryhmäkodin asukkailla on mahdollisuus kotihoidon palveluihin.

Simolan palvelukeskus on remontoitu täysin v. 2013 aikana. Palvelukeskus tuottaa 34 tehostetun palveluasumisen paikkaa. Vesannon vuodeosastolla on ollut n. 20 pitkäaikaista sairaansijaa.

Lakisääteinen vanhusneuvosto on Vesannolla valittu ja se on toiminut jo vuosia. Vanhusneuvoston tehtävä on ylläpitää ja edistää ikäihmisten hyvinvointia.

2.5 TERVEYSPALVELUT

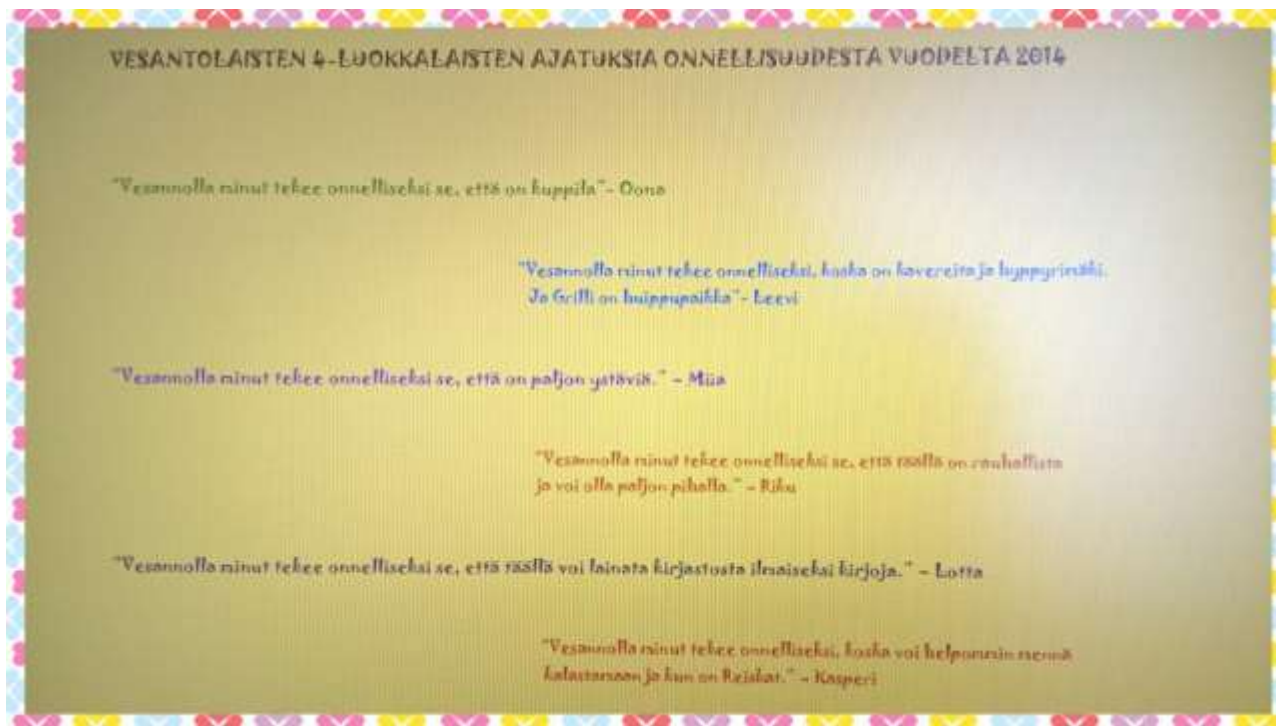
Kysterin palvelualuekertomuksen 2015 mukaan kokonaisuudessaan hoitotakuu toteutui lain mukaisesti. Perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon palveluihin pääsee kolmen päivän kuluessa yhteydenotosta ja hoidon tarpeen arviointia pyritään tekemään saman päivän aikana. Puhelinyhteydenottoja Nilakan palvelualueella oli vuonna 2014 16106 kappaletta.

Nilakan alueella on terveydenhuollon vastaanotto toimintaa kehitetty vahvasti. Kesäajan sulut Tervon ja Vesannon vastaanotoilla ovat toimineet moitteettomasti. Kiireetön päiväaikainen vastaanotto toiminta on pystytty hoitamaan jokaisella paikkakunnalla. Vesannolla on käytössä lääkäri-sairaanhoitaja työparimalli. Ilta- ja yöpäivystyksen siirtyminen Kuopioon tapahtui vuoden 2015 alusta. Arki-iltojen ja viikonloppupäivien akuuttivastaanotot on hoidettu vuoroin Keiteleellä ja Pielavedellä.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä oli vuonna 2015 Vesannolla 2414 tuhatta asukasta kohden ja määrä on nousussa. Päivystyskäyntien määrä puolestaan on ollut laskeva ja Nilakassa käynnit vähenivät 2130 kappaletta. Päivystyskäyntien määrän väheneminen selittyy sekä päivystysasetuksen aiheuttamilla muutoksilla että päiväaikaisen toiminnan tehostumisella. Kysterin omana toimintana toteutetun erikoissairaanhoidon konsultaatiot lisääntyivät Nilakassa 152 käynnillä. Lisäys kohdistui Pielaveden ja Vesannon väestön palvelujen käyttöön.

Muina palveluina Kysteri järjestää Vesannolla fysioterapia, äitiys- ja lastenneuvola ja kouluterveydenhuoltopalvelut sekä mielenterveyshuollon palvelut.

Laitoshoidon osalta vuodeosastohoitoa on järjestetty Keiteleen, Pielaveden ja Vesannon osastoilla. Vesannon osasto on toiminut pitkäaikaispotilaiden osastona. Keiteleen ja Vesannon vuodeosastoilla pitkäaikaispotilaiden määrä on vaihdellut, loppuvuodesta Keiteleellä oli 4-5 ja Vesannolla 15–20 pitkäaikaispotilasta. Nilakan palveluyksikössä pilotoitiin kotiutustoimintaa kotiutuskoordinaattorin ja kotiutusohitajien voimin. Suunnitellut ja koordinoitut potilassiirrot ja kotiutumiset ovat lisänneet potilasturvallisuutta ja lyhentäneet hoitoaikoja sekä parantaneet tiedon kulkua eri toimijoiden välillä.

OSA II TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU

Vesanto on asukkaittensa muodostama yhteisö, joka yhteistyössä lähikuntien kanssa tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden taloudellisten toimintaedellytysten puitteissa turvalliseen ja viihtyisään asumiseen, riittäviin ja laadukkaisiin peruspalveluihin sekä ylläpitää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Myös tulevalla valtuustokaudella Vesannolla panostetaan hyvien peruspalvelujen turvaamiseen. Yhteistyö sujuu hyvin kunnan eri toimijoiden, yhteistyökumppaneiden ja seurakunnan kanssa, tätä yhteistyötä eri toimijoiden kesken jatketaan. Kuntalaisia osallistavia toimintamuotoja ovat vanhus- ja vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto, jonka toiminta on vähäisempää. Ahvenisen kylätalo on vuodesta 2014 koonnut kyläläisiä mm. kirpputorille ja kansalaisopiston liikuntaryhmiin. Vesannon kunta on savuton kunta.

HYVINVOINTISUUNNITELMA

Suunnitelma vuosille 2017-2020

Panostetaan kuntalaisten hyvinvointiin huolehtimalla hyvistä palveluista, harrastusmahdollisuuksista ja asumispalveluista

- Kohdentamalla resurssit oikein kuntalaisten tarpeiden mukaisesti
- Kehittämällä ennakkoluulottomasti sähköisiä palveluja
- Luomalla järjestöille, seuroille ja yhdistyksille hyviä toimintaedellytyksiä

- Ottamalla käyttöön uusia, innovatiivisia palvelujen tuottamistapoja
- Kiinnittämällä huomiota taajamien siisteys- ja kauneusarvoihin
- Tukemalla II asteen koulutuksen (lukion ja ammatillisen koulutuksen) saatavuutta alueella

Perusturvan alueella pyritään turvaamaan kuntalaisten tasokkaat palvelut ja lähipalvelut sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksessa. Pyritään varmistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon seudullisten palvelujen saatavuus Nilakan kuntien alueelta ja sosiaali- ja terveydenhuollon keskitettyjen palveluiden saatavuus ja toimivuus. Jatketaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mm. panostamalla yksilöitä ja perheitä palveleviin toimintakykyä edistäviin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin, edistämällä kunnan eri toimialojen sekä yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Mahdollistetaan kunnan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta ja tuetaan yhteisöllisyyttä keräämällä tietoa ja palautetta kuntalaisilta palvelujen järjestämisen ja päätöksenteon tueksi.

Sivistystoimen alueella panostetaan koulutuksen saavutettavuuteen ja laatuun. Huolehditaan tasa-arvoisista koulutuspalveluista ja kouluhyvinvoinnista, toteutetaan opetuksen laatu-käsikirjaa ja arviointisuunnitelmaa, kansainvälisyyskasvatuksen edistämiseen, sähköisten aineistojen ja välineiden hyödyntämiseen opetuksessa, koulun ja kodin, sekä ympäröivän yhteisön välisen yhteistyön kehittämiseen. Lukion osalta tavoitteena on kilpailukyvyistä huolehtiminen opetuksen laatuun panostaen ja järjestämällä maksuton koulukuljetus, hyvänä yleislukiona toimiminen, myös painotusmahdollisuuksia tutkitaan jatkuvasti, koulun tilojen varustaminen palvelemaan ajanmukaista opetusta, lukioiden yhteistyön jatkaminen ja kehittäminen.

Varhaiskasvatuksessa jatketaan varhaisen tuen toteuttamista ja tarjotaan päiväkotipalveluita alle 6-vuotiaille lapsille.

Vapaa-aika toimessa erilaisten järjestöjen työn tukeminen ja aktiiviseen toimintaan kannustaminen, Vesannon musiikkipitäjä-maineen tukeminen, nuorisotyön kehittäminen; nuorisolle tarjotaan pysyvät nuorisotilat ja toimintaa niiden puitteissa, kannustetaan nuoria omaehtoiseen liikkumiseen ja hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Teknisen toimen alueella painopisteenä on viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö, riittävän tonttimaan turvaaminen, kiinteistöjen korjaustoimenpiteiden oikea-aikainen suorittaminen ja toimintakunnon säilyttäminen ilman syntyviä vaurioita, sekä vesihuollon keskeytymätön toimiminen kaikissa olosuhteissa.

Vesannon kunnassa huolehditaan tasapuolisesta henkilöstöpolitiikasta ja henkilöstön ammattitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä: mm. työyhteisötaitojen kehittäminen ja työhyvinvoinnista huolehtiminen. Hyvinvointisuunnitelmaa ja -kertomusta käytetään kunnan toiminnan suunnittelun työvälineenä. Palvelujen laatua ylläpidetään ja korostetaan asiakasnäkökulmaa. Huolehditaan kunnan toiminnasta tiedottamisesta ja kuntalaisten osallistumisen edistamisestä. Kunta säilytetään vetovoimaisena työ- ja asuinpaikkana.

Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat kunnassa:

- Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma: "Lapsi- ja nuorisoystävällinen Vesanto 2015-2020"
- Opetus ja varhaiskasvatussuunnitelmat
- Vesannon kunnan ikäpolitiinen ohjelma vuosille 2011-2015
- Ikäihmisen palveluopas 2014
- Vesannon kunnan päihdetyön toimintasuunnitelma (vuodelta 2006)
- Nilakan mielenterveys- ja päihdeohjelma
- Arjen mieli- hanke (Kaste hankkeen osahanke)

Sähköistä hyvinvointikertomusta käytetään osana kunnan toiminnan suunnittelua, ja vuosittain laadittavassa hyvinvointisuunnitelmassa voidaan kunnan hyvinvointityön painopistealueita tarkastella laajemmin.

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty 10.4.2017